

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ตามแนวมาตรฐานคุณภาพการศึกษา ของโรงเรียนวัดบางไช สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 1 ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยดังนี้

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อ

1. เพื่อศึกษาปัญหาการบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ตามแนวมาตรฐานคุณภาพการศึกษา ของโรงเรียนวัดบางไช สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 1
2. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ตามแนวมาตรฐานคุณภาพการศึกษา ของโรงเรียนวัดบางไช สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 1

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการที่ปรึกษา บุคลากรสถานศึกษา สถานักเรียน จำนวน 30 คน ในการรวบรวมข้อมูล ได้รับแบบสอบถามคืนสมบูรณ์ครบถ้วนทุกฉบับครบ 100 %

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แบ่งออกเป็น 2 ช่วง

ช่วงที่ 1 แบบสอบถามปัญหาการมีส่วนร่วมการบริหารโรงเรียนของชุมชน ตามแนวมาตรฐานคุณภาพการศึกษา ของโรงเรียนวัดบางไช ซึ่งประกอบด้วย ปัญหาการมีส่วนร่วมด้านวิชาการ จำนวน 10 ข้อ ปัญหาการมีส่วนร่วมด้านงบประมาณ จำนวน 9 ข้อ ปัญหาด้านบุคลากร จำนวน 10 ข้อ และปัญหาด้านบริหารทั่วไป จำนวน 8 ข้อ รวม 37 ข้อ เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ คือ มากที่สุด มาก น้อยและน้อยที่สุด ซึ่งแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่น 0.87

ช่วงที่ 2 แบบร่างการบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตามแนวมาตรฐานคุณภาพการศึกษาที่ผู้วิจัยได้นำปัญหาในช่วงที่ 1 มาร่างเพื่อจัดกลุ่มสนทนา(FGD) ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 คน วิเคราะห์ให้ความเห็นในการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชน โดยใช้ข้อที่ผู้เชี่ยวชาญวิเคราะห์ตรงกันมาจัดเป็น ระบบ กลไกและกิจกรรมการพัฒนาตามวงจรเดมมิ่ง(PDCA) เพื่อนำไปใช้สังเคราะห์เป็นรูปแบบการบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ตามแนวมาตรฐานคุณภาพการศึกษา ของโรงเรียนวัดบางไช สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 1

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประมวลผลโดยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS คำนวณหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟาของคอนบราค ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ มีข้อค้นพบ แบ่งออกได้เป็น 2 ช่วง ดังนี้

ช่วงที่ 1 ปัญหาการบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ตามแนวมาตรฐานคุณภาพการศึกษา ของโรงเรียนวัดบางไช สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 1

1.1 โดยภาพรวมพบว่าการบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วม ของชุมชนอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าปัญหาการมีส่วนร่วม ด้านงบประมาณมีปัญหามากกว่าข้ออื่น ๆ ด้านบุคลากร มีปัญหาเป็นอันดับสอง ด้านวิชาการ มีปัญหาเป็นอันดับรองลงมา และด้านบริหารงานทั่วไป มีปัญหาน้อยกว่าทุกด้าน

1.2 ปัญหาการมีส่วนร่วมด้านงบประมาณภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า การจัดหางบประมาณ มีปัญหามากกว่าข้ออื่น ๆ

1.3 ปัญหาการมีส่วนร่วมด้านบุคลากร ภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า การตรวจสอบประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร มีปัญหามากกว่าข้ออื่น ๆ

1.4 ปัญหาการมีส่วนร่วมด้านวิชาการ ภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรแกนกลางและหลักสูตรท้องถิ่น รวมถึงการวางแผนจัดทำหลักสูตรแกนกลางและหลักสูตรท้องถิ่น มีปัญหามากกว่าข้ออื่น ๆ

1.5 ปัญหาการมีส่วนร่วมด้านบริหารงานทั่วไป ภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า การวางแผนการจัดกิจกรรมของโรงเรียน มีปัญหามากกว่าข้ออื่น ๆ

ช่วงที่ 2 การสร้างรูปแบบการบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ตามแนวมาตรฐานคุณภาพการศึกษา ของโรงเรียนวัดบางไช สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 1 ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์ แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่สอดคล้องกันของผู้เชี่ยวชาญ 7 คน ในการจัดสนทนากลุ่ม มาสังเคราะห์เป็นรูปแบบการบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตามแนวมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนวัดบางไช มี 7 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 กำหนดปัญหาในการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชน โดยออกแบบสำรวจ สร้างเครื่องมือรวบรวมข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูล นำข้อมูลมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ โดยใช้แบบสำรวจเป็นเครื่องมือหาความจำเป็น โดยมีภารกิจงานที่เป็นความรับผิดชอบของคณะทำงานและการประชุมเพื่อกำหนดปัญหาทั้ง 4 ด้านของโรงเรียน โดยมีมาตรฐานที่ 14 เป็นเกณฑ์กำหนดเทียบกับสภาพที่เป็นปัจจุบันของโรงเรียนเพื่อทราบปัญหา

ขั้นที่ 2 การเลือกประเด็นยุทธศาสตร์ปรับปรุงและดำรงรักษา โดยเลือกแบบสอบถามข้อที่มีปัญหามากที่สุดเพื่อวางแผนให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ถ้าแบบสอบถามไม่มีปัญหาที่ไม่ต้องเลือก ภารกิจงานมีส่วนร่วมตัดสินใจ ได้แก่การประชุม การวิเคราะห์ปัญหา การระดมความคิด การรับฟังข้อเสนอแนะและการให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถามอันจะนำไปสู่การตัดสินใจที่ถูกต้อง ให้ครอบคลุมภารกิจงานทั้ง 4 ด้านของโรงเรียนและ ตามแนวมาตรฐานที่ 14 ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(องค์การมหาชน)

ขั้นที่ 3 การวางแผน (P) วิธีการเข้ามามีส่วนร่วม โดยจัดประชุมทำแผน แต่งตั้งผู้รับผิดชอบพร้อมทั้งกำหนดภารกิจและกิจกรรมต่าง ๆ ให้ชัดเจน โดยมีคำสั่ง บันทึกการประชุม แผนงาน โครงการและกิจกรรมเป็นเครื่องมือดำเนินการ ให้ครอบคลุมภารกิจหลักของโรงเรียนทั้ง 4 ด้าน

ขั้นที่ 4 ปฏิบัติกิจกรรม (D) วิธีการในขั้นนี้ เป็นการนัดประชุมผู้ปฏิบัติให้ดำเนินการไปตามแผนและมีการนิเทศ กำกับ ติดตามระหว่างการทำงาน เครื่องมือได้แก่ คำสั่ง บันทึกการประชุม แผนงาน โครงการ และแบบรายงานระหว่างดำเนินการ ตามภารกิจงานหลักของโรงเรียนทั้ง 4 ด้าน โดยมีมาตรฐานที่ 14 เป็นเกณฑ์ปฏิบัติ

ขั้นที่ 5 ตรวจสอบและประเมินผล (C) มีวิธีการคือจัดทำมาตรฐานประเมินภายใน ตัวบ่งชี้ที่ชัดเจน เข้าใจตรงกัน และสามารถตรวจสอบมีคณะทำงานจัดทำแบบตรวจสอบ และแบบประเมินผล เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ เกณฑ์การประเมิน แบบประเมินและแบบรายงาน ภารกิจงานตรวจสอบ ประเมินผล คืองานหลักทั้ง 4 ด้านของโรงเรียน เมื่อมีการตรวจสอบประเมินผลแล้วนำข้อมูลดังกล่าวไปประกอบการตัดสินใจอีกครั้ง

ขั้นที่ 6 การปรับปรุง แก้ไข พัฒนา(A) ขั้นนี้มีวิธีการประเมินเพื่อปรับปรุงแก้ไขในสิ่งที่ไม่เป็นไปตามความต้องการหรือยังต่ำกว่ามาตรฐานตัวชี้วัด หากภารกิจงานใดเป็นไปตามเกณฑ์หรือสูงกว่าเกณฑ์ให้รักษาไว้ เครื่องมือได้แก่ เกณฑ์ ตัวชี้วัด แบบประเมิน แบบสอบถาม ตามภารกิจหลักตามมาตรฐานที่ 14

ขั้นที่ 7 การมีส่วนร่วมรายงานผล มีการจัดทำรายงานผลการดำเนินการเครื่องมือ ได้แก่ การจัดทำเอกสาร แผ่นพับ สารสัมพันธ์ การประกาศทางหอกระจายข่าวของโรงเรียนและชุมชน เผยแพร่ในที่ประชุม แบบรายงานต้นสังกัด ภารกิจสำคัญในขั้นตอนนี้คือการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ หลายรูปแบบเพื่อให้ทราบโดยทั่วกัน

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัยพบแบ่งออกเป็น 2 ช่วง

ช่วงที่ 1 จากการวิเคราะห์แบบสอบถาม การมีส่วนร่วมของชุมชนเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ตามแนวมาตรฐานคุณภาพการศึกษา ของโรงเรียนวัดบางไช สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 1 อภิปรายผลในแต่ละด้าน ดังนี้

1.1 ปัญหาการมีส่วนร่วมด้านวิชาการโดยรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าการมีส่วนร่วมของชุมชน เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรแกนกลางและหลักสูตรท้องถิ่น พร้อมทั้ง การวางแผนจัดทำหลักสูตรแกนกลางและหลักสูตรท้องถิ่น มีปัญหามากกว่าข้ออื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วราภรณ์ บางเลี้ยง (2534) ได้ศึกษาเรื่อง สภาพปัญหาการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ผลการวิจัยพบว่า ทุกหน่วยงานในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ มีการศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและการวิเคราะห์หลักสูตร เพื่อนำไปใช้มากกว่าการวิเคราะห์เพื่อหาความสอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น สอดคล้องกับ พิมล มัชฌมบุรุษ (2531) ได้วิจัยเรื่อง การวิเคราะห์หลักสูตรท้องถิ่นระดับประถมศึกษา จังหวัดแม่ฮ่องสอน : ความสอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า มีเรื่องและเนื้อหาในแผนการสอนสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น 66 เรื่อง มีเรื่องและเนื้อหาที่เป็นความต้องการของท้องถิ่นแต่ไม่มีในแผนการสอน 49 เรื่อง มีเรื่องและเนื้อหาในแผนการสอนแต่ไม่มีในความต้องการของท้องถิ่น 95 เรื่อง มีเป็นเช่นนี้เพราะขาดการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนในการ ปรับปรุงหลักสูตร วิเคราะห์หลักสูตร อุดสาหกรรม (2531) ได้วิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของครูประถมศึกษาเกี่ยวกับการปรับหลักสูตรประถมศึกษาให้สอดคล้อง

กับสภาพท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่นผลการวิจัยพบว่า กลุ่มประสบการณ์ที่สามารถปรับให้เหมาะสมกับท้องถิ่นในระดับน้อยไปจนถึงมาก ได้แก่ กลุ่มทักษะภาษาไทย กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต กลุ่มการทำงานพื้นฐานอาชีพ และกลุ่มประสบการณ์พิเศษทางด้านอาชีพในท้องถิ่น

วิธีการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษาทำความเข้าใจถึงหลักสูตร วิเคราะห์และร่วมในการปรับปรุงหลักสูตรคือ การมีส่วนร่วมด้านการวางแผน ได้แก่การเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการสำรวจปัญหาและความต้องการ ร่วมกำหนดขั้นตอนการทำงาน ร่วมเป็นคณะกรรมการวางแผน ร่วมประชุมปรึกษาวางแผน การเสนอแนวทางและวิเคราะห์ทางเลือกการดำเนินงาน การเข้าร่วมปฏิบัติกิจกรรม โดย เข้ามาเป็นวิทยากรผู้สังเคราะห์ร่วมเป็นคณะกรรมการให้บริการแหล่งเรียนรู้เป็นต้นการเข้ามามีส่วนร่วม ตรวจสอบ ประเมินผลในการร่วมเป็นคณะกรรมการตรวจสอบ ประเมินผล เป็นคณะกรรมการกำหนดเกณฑ์การตรวจสอบและประเมินผล การเข้ามามีส่วนร่วม การปรับปรุง แก้ไข พัฒนา ให้ข้อเสนอแนะ ร่วมอภิปรายผล การให้ข้อมูลย้อนกลับ การช่วยดำรงรักษาสิ่งที่ได้ไว้ให้ยั่งยืน

1.2 ปัญหาการมีส่วนร่วมด้านงบประมาณโดยรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณารายชื่อ พบว่า การมีส่วนร่วมการจัดหางบประมาณ มีปัญหามากกว่าข้ออื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณนพพล เสนาะคนตรี (2541) ที่พบว่าปัญหาที่พบมากที่สุดคือ งบประมาณที่จัดสรรให้มาดำเนินการไม่เพียงพอ สอดคล้องกับ ปกรณ์ กันอุปัทว์ (2548: 174) พบว่า สภาพทางเศรษฐกิจทั่วไป และในชุมชนนับเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนเป็นอย่างยิ่ง รวมถึงข้อพบของ สิริกาญจน์ โกสุ่ม (2542 : 231) ที่ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนเพื่อจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสอดคล้องกับ อุทัย บุญประเสริฐ (2529 : 33-36) ที่พบว่าเศรษฐกิจเป็นดัชนีสำคัญที่แสดงถึงระดับคุณภาพชีวิตของคนในชนบท และเศรษฐกิจชุมชนเป็นสิ่งบ่งชี้ถึงความพร้อมของชุมชนที่จะเข้าร่วมกับโรงเรียน สอดคล้องกับ เมย์ (May, 1951) พบว่า การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมของประชาชนในชนบทของบุคคลที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ จะเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ น้อยกว่าบุคคลที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูง และสอดคล้องกับ บทบัญญัติในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 ที่กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการเงินและการลงทุนเพื่อการศึกษา การร่วมระดมทุนเพื่อการศึกษา จำเป็นจะต้องอาศัยทรัพยากรและสรรพกำลังทั้งปวงจากท้องถิ่น ชุมชนสามารถมีส่วนร่วมในการระดมทุนเพื่อการศึกษา โดยบริจาคทรัพย์สินและทรัพยากรอื่นให้แก่สถานศึกษา และมีส่วนร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษาตามความเหมาะสม และความจำเป็นรวมทั้งร่วมติดตามการใช้เงินให้เกิดประโยชน์สูงสุดเป็นไปได้ไปอย่างโปร่งใส วิธีการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมด้านการวางแผนจัดหางบประมาณ ได้แก่ การเข้าร่วม

ประชุมแสดงความคิดเห็น กำหนด ทิศทาง แนวทาง กิจกรรมการจัดหางบประมาณ และแหล่งงบประมาณ และการมีส่วนร่วมปฏิบัติกิจกรรมการจัดหางบประมาณ โดยการแต่งตั้งให้กับ คณะกรรมการระดมทุนจัดหางบประมาณ

1.3 ปัญหาการมีส่วนร่วมด้านบุคลากร โดยรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคคล มีปัญหามากกว่าข้ออื่น ซึ่งสอดคล้องกับ กัลยา พิเศษ (2547 : 91) จากการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอยู่ในระดับน้อย คือการมีส่วนร่วมในการจัดให้มีการ ประเมินผลและ การติดตามผลการพัฒนาบุคลากรตามแผนงานที่วางไว้การจัดเกณฑ์หรือมาตรฐาน ในการประเมินผล มีการพัฒนาเป็นระยะๆอย่างต่อเนื่อง การกำหนดผู้รับผิดชอบในการประเมินไว้ อย่างชัดเจน การติดตามผลการปฏิบัติงานเป็นการพัฒนาบุคลากร ผลที่ประเมินได้ตรงตาม วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในแผน/โครงการ การให้โรงเรียนนำผลการประเมินมาเผยแพร่เพื่อ ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อหน่วยงานอื่นๆ วิธีการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมการประเมินผลการ ปฏิบัติงานของบุคลากรการมีส่วนร่วมการวางแผน ได้แก่ การเข้าร่วมประชุมรับทราบข้อมูล กรอบ การปฏิบัติงานของบุคลากร การเสนอแนวคิดการตรวจสอบประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร กำหนดแผน โครงการและกิจกรรมการประเมิน การมีส่วนร่วมปฏิบัติกิจกรรม การเข้าร่วม ประชุมสัมมนาแนวทางการดำเนินงาน ร่วมจัดทำเครื่องมือ เกณฑ์การประเมิน ร่วมเป็น คณะกรรมการประเมินผลการปฏิบัติงานบุคลากร การมีส่วนร่วมตรวจสอบประเมินผล ในการ เป็น คณะกรรมการประเมินผล ให้ข้อมูลพฤติกรรมของครูเสนอผู้บริหารโรงเรียน เป็นคณะกรรมการ เสนอแนะการพิจารณาความดีความชอบประจำปี และร่วมในการประเมินโครงการ กิจกรรมของ โรงเรียน การเข้ามามีส่วนร่วมปรับปรุง แก้ไข พัฒนา โดย ให้ข้อเสนอแนะวิธีการ ปรับปรุงแก้ไข การปฏิบัติงานของบุคลากรให้ขวัญกำลังใจบุคลากร วิเคราะห์งานที่ประสบผลสำเร็จและคงสภาพไว้

1.4 ปัญหาการมีส่วนร่วมด้านบริหารทั่วไป โดยรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณา รายข้อ พบว่า การวางแผนการจัดกิจกรรมของโรงเรียน มีปัญหามากกว่าข้ออื่น ๆ วิธีการให้ชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมคือการมีส่วนร่วมการวางแผน ได้แก่ เข้ามาสำรวจ วิเคราะห์ กำหนดแผนการใช้ ประโยชน์จากอาคารสถานที่ การมีส่วนร่วมปฏิบัติกิจกรรม ได้แก่ ให้ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ร่วมพิจารณาการใช้อาคารสถานที่ เข้ามาเป็นคณะทำงานปรับปรุงอาคารสถานที่ ประชาสัมพันธ์ให้ เข้ามาใช้ประโยชน์จากอาคารสถานที่ เป็นคณะกรรมการติดตามกำกับการใช้ประโยชน์อาคาร สถานที่ การมีส่วนร่วมตรวจสอบ ประเมินผล เป็นคณะกรรมการประเมินผลการใช้ แลกเปลี่ยนข้อมูล การใช้ประโยชน์ ให้ข้อมูลในแบบสอบถาม การมีส่วนร่วมปรับปรุงแก้ไข พัฒนา ได้แก่

ร่วมพิจารณาหาข้อบกพร่องการใช้ประโยชน์ ให้ข้อมูลสภาพปัจจุบัน จุดเด่นจุดด้อยที่ต้องพัฒนา เสนอผู้บริหารโรงเรียน

ช่วงที่ 2 จากการค้นพบการมีส่วนร่วมของชุมชนในภารกิจงาน 4 ด้านของโรงเรียน ตลอดจนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน นำมาประมวลสังเคราะห์เป็นรูปแบบการบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ตามแนวมาตรฐานคุณภาพการศึกษา ของโรงเรียนวัดบางไช สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 1 มีข้ออภิปรายตามกระบวนการ 7 ขั้นตอน ดังนี้

1. กำหนดประเด็นการมีส่วนร่วมของชุมชนในภารกิจงาน 4 ด้านของโรงเรียน ผู้วิจัยได้ กำหนดจากขอบข่ายและภารกิจการบริหารและจัดการสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล ได้กล่าวไว้ดังนี้

การปฏิรูปการศึกษา มีความมุ่งหมายที่จะจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทย ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีความสามารถและมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และเป็นไปตามหลักการของพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ซึ่งให้มีการจัดระบบโครงสร้างและ กระบวนการจัดการศึกษาของไทยให้มีเอกภาพเชิงนโยบาย และมีความหลากหลายในทางปฏิบัติ มีการกระจายอำนาจไปสู่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา การกระจายอำนาจดังกล่าว ทำให้สถานศึกษามีความคล่องตัวในการบริหารจัดการ โดยใช้หลักโรงเรียนเป็นฐาน(SBM)ขอบข่าย งานบริหารสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล ประกอบด้วยงาน 4 งาน คือ บริหารงานวิชาการ บริหารงานงบประมาณ บริหารงานบุคคลและบริหารงานทั่วไป (กระทรวงศึกษาธิการ.2546:6-9) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฟองจันทร์ สุขสวัสดิ์ ณ อุษยา (2539) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษา ปรับปรุงโครงสร้างของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เพื่อนำไปสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ พบว่า โครงสร้างของมหาวิทยาลัยในระบบราชการเป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการพัฒนาไปสู่ความเป็น เลิศทางวิชาการ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานการเงินและการบริหารงานทั่วไป เนื่องจาก ระบบทางราชการมีระเบียบ กฎเกณฑ์และขั้นตอนในการปฏิบัติมากเป็นระบบที่รวมอำนาจไว้ที่ ศูนย์กลาง ดังนั้นโครงสร้างของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐซึ่งไม่เป็นส่วนราชการ (ออกนอกระบบ) แต่เป็นนิติบุคคล ภายใต้อำนาจและของทบวงมหาวิทยาลัย เน้นการตัดสินใจในการ วินิจฉัยสั่งการและสิ้นสุดที่ระดับสภามหาวิทยาลัยไปสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการได้ดี เมื่อได้กรอ บภารกิจงาน 4 ด้านตามหลักการบริหารสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล จึงออกแบบสำรวจ จัดทำ เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์และสังเคราะห์ปัญหา โดยมีแนวมาตรฐานที่ 14 ของสำนัก รับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) เป็นเกณฑ์เทียบ

2. ผลการเลือกประเด็นยุทธศาสตร์ปรับปรุงและดำรงรักษา ในขั้นตอนนี้ เมื่อได้รับข้อมูลปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนกลับคืนมา ตามประเด็นภารกิจงาน 4 ด้านของโรงเรียนแล้ว จึงนำเข้าสู่กระบวนการตัดสินใจเลือกประเด็นที่มีปัญหามาก เพื่อนำไปสู่กระบวนการปรับปรุงและประเด็นที่มีปัญหาน้อยเพื่อนำไปสู่การดำรงรักษา การดำเนินการในขั้นตอนนี้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการจากทุกฝ่ายร่วมประชุม อภิปราย วิเคราะห์ปัญหา เสนอแนวคิด แสดงความคิดเห็น เพื่อการตัดสินใจที่ถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธิดิยา จันทพลาบูรณ์ (2536) ได้วิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพ และพฤติกรรมการตัดสินใจสั่งการของผู้บริหารในโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้บริหารมีแบบพฤติกรรมการตัดสินใจสั่งการมากที่สุด ในแบบที่ 5 คือ ผู้บริหารมีการประชุมปรึกษาหารือ อภิปรายปัญหา ประเมินทางเลือกร่วมกับผู้ใต้บังคับบัญชาแล้วตัดสินใจร่วมกัน

3. การมีส่วนร่วมวางแผน (P) ในขั้นตอนนี้มีวิธีดำเนินการเพื่อให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน ตั้งแต่การเชิญเข้าร่วมประชุม แสดงความคิดเห็น อภิปราย ร่วมวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นปัญหา ร่วมกำหนดแผนงาน โครงการและกิจกรรมให้ชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จันทร์ศรี ภัคดิวงส์ (2538) ได้วิจัยเรื่อง สภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่ พบว่า ผลการศึกษาสภาพการจัดการศึกษาในด้านระบบบริหารการศึกษา มีอยู่ในระดับมากคือ มีการประชุมวางแผนโครงการ กำหนดการปฏิบัติงาน ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนงาน กำหนดนโยบายเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ผู้บริหารโรงเรียน ศึกษานิเทศก์ ครู พนักงานเทศบาลและคณะกรรมการศึกษา มีบทบาทในการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก จะเห็นได้ว่าการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารโรงเรียนในขั้นตอนนี้คือ การจัดทำแผนงานให้สอดคล้องกับปัญหาตามภารกิจงาน 4 ด้านของโรงเรียนและมาตรฐานที่ 14

4. การมีส่วนร่วมปฏิบัติ (D) ในขั้นตอนนี้เป็นวิธีดำเนินการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติโดยจัดประชุมผู้เกี่ยวข้อง แต่งตั้งผู้รับผิดชอบและปฏิบัติตามภารกิจที่ได้รับมอบหมาย ร่วมนิเทศ กำกับ ติดตาม และประชาสัมพันธ์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิวา สุริยะ (2540) พบว่า ชุมชนมีส่วนร่วมรับผิดชอบอาคารสถานที่ ตลอดถึงการบำรุงรักษาอาคารสถานที่ ควบคุมดูแล ตลอดถึงการร่วมประเมินการใช้อาคารสถานที่ ส่งผลให้สถานศึกษามีอาคารสถานที่และบริเวณโรงเรียน มีความสะอาด ร่มรื่น การดำเนินการในขั้นตอนนี้มุ่งหวังให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมปฏิบัติอย่างแท้จริง โดยร่วมกับบุคลากรหลายๆ ฝ่ายในการพัฒนาโรงเรียนตามภารกิจงาน 4 ด้านของโรงเรียนและมาตรฐานที่ 14

5. การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและประเมินผล (C) ในขั้นตอนนี้เป็นวิธีดำเนินการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบและประเมินผล โดยแต่งตั้งให้ชุมชนเข้าร่วมเป็นคณะทำงานในการตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงาน โครงการ กิจกรรมต่าง ๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมาน ศรีสุธรรม (2542) พบว่า ในด้านการปฏิรูปหลักสูตร ศักยภาพครูและท้องถิ่นยังไม่มากนัก ชุมชนมีส่วนร่วมน้อย และให้ความสำคัญของการประเมินเพียงปานกลาง จึงทำให้ไม่ทราบผลการปฏิบัติตามแผนมากนัก และงานวิจัยของ ทิวา สุริยะ (2540) ที่สนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชนเกี่ยวกับงานอาคารสถานที่ว่า ชุมชนควรมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษา ควบคุมดูแล ตลอดจนการประเมินการใช้อาคารสถานที่และนำผลการประเมิน การดำเนินการปรับปรุง แก้ไข จะเห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนในขั้นตอนนี้ ชุมชนเข้ามามีส่วนในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมกำหนดหลักเกณฑ์ ติดตามและประเมินผล ตามมาตรฐานและภารกิจงาน 4 ด้านของโรงเรียน

6. การมีส่วนร่วมปรับปรุง แก้ไข พัฒนา (A) ในขั้นตอนนี้เป็นวิธีดำเนินการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปรับปรุง แก้ไขและพัฒนา การดำเนินงานต่าง ๆ ของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพสูงสุด โดยเริ่มตั้งแต่ การร่วมประชุมแสดงความคิดเห็น ร่วมวิเคราะห์ผลการดำเนินงานโครงการ กิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกำหนดแผนพัฒนา ปรับปรุง แก้ไข ร่วมกำหนดเป้าหมายในอนาคตของโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภู่งศ์ ภู่อภรณ์ (2540) ที่พบว่า ชุมชนควรมีส่วนร่วมในการเสนอแนะให้คำปรึกษาช่วยเหลือ การจัดกิจกรรมการศึกษาของโรงเรียนตามความต้องการของชุมชน รวมถึงงานวิจัยของ สกฤต หล้าปวงศ์ (2540) ที่กล่าวว่า การศึกษาที่ผ่านมาไม่อาจตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของชุมชนแต่ละท้องถิ่นได้ตามปรัชญาและหลักการทางการศึกษา ถ้าหากอุปสรรคสำคัญยังดำรงอยู่ โดยมีได้รับการแก้ไข ปรับเปลี่ยนอย่างแท้จริง ถ้าโรงเรียนยังไม่เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนในการจัดการศึกษามากกว่าที่เป็นอยู่ การเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนในขั้นตอนนี้คือ การเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา ปรับปรุง แก้ไขอย่างแท้จริง ในทุกกระบวนการขั้นตอนการปฏิบัติงานและผลการปฏิบัติงานที่เกิดขึ้น ร่วมประเมินผลตามแผนที่วางไว้ติดตามผลการปฏิบัติงานตามภารกิจงาน 4 ด้านของโรงเรียนและแนวมาตรฐานที่ 14 เพื่อเป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

7. การรายงานผล ในขั้นตอนนี้เป็นวิธีดำเนินการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่รายงานผลการดำเนินงานต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน เป็นหนังสือราชการ แผ่นพับ จดหมายข่าว ประกาศทางหอกระจายข่าว แจงในที่ประชุม หรือทาง Internet เพื่อทราบโดยทั่วกัน

การวิจัยครั้งนี้ มีรูปแบบการบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตามแนวประกันคุณภาพการศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ เจตน์ วิ่งไชยเรืองศรี (2545) ได้วิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาการนิเทศภายในของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพะเยา พบว่า กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนของผู้บริหาร จะมีคณะทำงานที่ประกอบด้วย ผู้บริหาร คณะครู คณะกรรมการสถานศึกษา มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมวางแผน เพื่อให้เกิดความคิดที่หลากหลายในการแก้ปัญหาและความต้องการ คือ การวางแผนร่วมกัน (Plan) ว่าต้องทำอะไร แต่งตั้งคณะทำงาน (Do) คณะกรรมการประเมินผล (Check) และร่วมมือแก้ไขข้อบกพร่อง (Act) เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องตามกระบวนการบริหารงานของเดมมิ่ง (PDCA) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ แวเวนตร์ พิพัฒน์ประดิษฐ์ (2548) ที่พบว่า รูปแบบการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวมาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 2 มีระบบ กลไกและกิจกรรมที่ส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

ผลจากการวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ตามแนวมาตรฐานคุณภาพการศึกษา โรงเรียนวัดบางไช สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์เขต 1 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ดังนี้

1.1 การมีส่วนร่วมของชุมชนด้านวิชาการ ควรจัดให้มีการเผยแพร่ความรู้ด้านหลักสูตรทั้ง 8 สาระให้ชุมชนได้ทราบ การจัดกระบวนการเรียนรู้โดยใช้สื่อ IT การสืบค้นทาง Internet การจัดการเรียนรู้โดยผู้ปกครอง การใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน

1.2 การมีส่วนร่วมของชุมชนด้านงบประมาณ ควรจัดตั้งมูลนิธิประจำโรงเรียนเพื่อนำดอกผลมาพัฒนาการศึกษาของโรงเรียน มีการระดมทรัพยากรภายนอกมาใช้ในโรงเรียน เผยแพร่ความรู้ระเบียบการเงินพัสดุและการควบคุมภายในให้ชุมชนได้รับทราบ

1.3 การมีส่วนร่วมของชุมชนด้านบุคลากร เผยแพร่เอกสารเกี่ยวกับบทบาทอำนาจหน้าที่ให้ทุกฝ่ายได้รับทราบ โดยเฉพาะบทบาท อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับบุคลากรในสถานศึกษายังไม่มีระเบียบที่ชัดเจนออกมา และเป็นเรื่องละเอียดอ่อนที่อาจกระทบต่อขวัญ กำลังใจของบุคลากรในสถานศึกษาได้

1.4 การมีส่วนร่วมด้านบริหารทั่วไป ควรจัดให้มีการประชาสัมพันธ์ ให้เกิดความตระหนักเรื่องความรักและความผูกพัน ของโรงเรียนกับชุมชนอันเป็นสถาบันหนึ่งที่ต้องช่วยกันพัฒนา และดูแลรักษา ระดมทรัพยากรจากภายนอกมาซ่อมแซมหรือก่อสร้างเพิ่มเติม ไม่รอแต่งบประมาณจากรัฐอย่างเดียว

2 ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชน

2.2 ควรวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียน เพื่อให้เกิดรูปแบบที่หลากหลาย อันจะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาของชาติสืบไป

2.3 ควรทำการวิจัยเพื่อศึกษาความพร้อม และความต้องการตลอดจนคุณสมบัติในการดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานหรือคณะกรรมการที่ปรึกษาเพื่อทำข้อมูลไปเป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
Nakhon Sawan Rajabhat University